

בן גדול ובן קטן

בְּנֵי בְּכֹרֵי יִשְׂרָאֵל

(שמות ד, כב)

הפעם הראשונה שבה מכוונים בני-ישראל 'בנים' של הקב"ה היא בפרשתנו, בפסוק¹: "בני בכורי ישראל". יש כאן שילוב של שתי מעלות שהקב"ה מציין בעם-ישראל: א) "בני" – יהודי הוא בנו של הקב"ה; ב) "בכורי" – הוא אינו סתם בן, אלא בן גדול וחשוב, וכפי שמפרש רש"י: "בכורי" – "לשון גדולה".

פעמים רבות מודגשת מעלתו של עם-ישראל דווקא כ'בן קטן'. חז"ל² מקשרים זאת עם הפסוק: "כי נער ישראל ואוהבהו"³, שדווקא בגלל היותו 'נער' קטן – "ואוהבהו". הם אף מביאים משל למלך "שהיו לו בנים הרבה, והיה אוהב את הקטן יותר מכולם". אולם כאן מציין הקב"ה מעלה מיוחדת בבן הגדול דווקא – "בכורי".

אהבה לבן הקטן

ההבדל בין בן קטן לבן גדול הוא, שאהבת האב לבנו הגדול יכולה להיות לא רק בגלל עצם היותו בנו, אלא בשל מעלותיו האישיות – חכמתו, מידותיו הטובות, זהירותו בכבוד אביו וכדומה. זו כבר אהבה שיש לה טעם וסיבה, וככל שתגדל הסיבה, תגדל האהבה.

לעומת זאת, אהבת האב לבנו הקטן אינה נובעת ממעלותיו של הבן. גם כשהבן הקטן מכבד את אביו, אין הדבר מעיד על אופיו ומידותיו הטובות, שכן זה טבעו

(1) ד, כב.

(2) ראה אגדת בראשית פרק ה, א. דברים רבה פרשה ה, ז. וראה לקוטי אמרים ואור תורה להרב המגיד בתחילתם. ובכמה מקומות בספריו.

(3) הושע יא, א. וראה באריכות אור התורה בשלח עמוד שפב ואילך. דיבור המתחיל "כי נער ישראל" תרס"ו. ספר המאמרים תרע"ח עמוד קנט ואילך.

של הילד הקטן שהוא מציית לאביו ומכבדו. אהבתו של האב לבנו הקטן נובעת מעצם העובדה שזה בנו, ולכן זו אהבה עצמותית, שאינה תלויה בסיבות כלשהן.

למעלה מכל סיבה

שני הסוגים הללו קיימים גם באהבת הקב"ה לעם-ישראל:

כאשר בני-ישראל עובדים את הקב"ה, לומדים את תורתו ומקיימים את מצוותיו, מתגלית דרגת האהבה של האב לבנו הגדול – אהבה שיש לה טעם וסיבה⁴.

אולם גם כאשר עבודתם של ישראל אין בה כדי לעורר אהבה אליהם, בכל-זאת אוהב הקב"ה את עמו, שכן אז מתגלית דרגת האהבה של האב לבנו הקטן. מכיוון שככלות הכול יהודים הם בניו של הקב"ה וכפנימיותם הם עצם אחד עמו, אוהבם הקב"ה אהבה שלמעלה מכל טעם וסיבה.

שילוב המעלות

השלמות האמיתית היא בשילוב שתי המעלות. על-אף מעלותיו של יהודי בלימוד התורה ובקיום מצוותיה, עליו לחוש עצמו כ'בן קטן', שאין בו שום מעלות, הממלא את רצון אביו בקבלת-עול פשוטה. תחושה זו מעוררת את גילוי האהבה העצמותית של הקב"ה לעם-ישראל.

בה בשעה צריך יהודי להיות בדרגת "בני בכורי", לשון גדולה. כלומר, הוא צריך שיהיו לו מעלות של לימוד התורה וקיום מצוותיה, שבזכותן הוא נחשב ל'בן גדול', ואהבת ה' אליו היא גם בשל מעלותיו אלה. אלא שגם בדרגה זו של 'בכורי' מאירה הדרגה הבסיסית יותר של 'בני' – עצם הקשר של יהודי עם הקב"ה מצד היותם מציאות אחת.

(לקוטי שיחות כרך כא, עמ' 20)

4) שיש בה בכל-זאת מעלה מיוחדת, על-פי הטבע שהטביע הקב"ה באדם, שהוא רוצה בקב שלו יותר מט' קבין של חברו (כבא-מציעא לח.א).